

DANTE ALIGYERIY VA “ILOHIY KOMEDIYA”: ASAR TALQINI VA UNING ADABIYOTDAGI O‘RNI.

Otaboyeva Dilnoza

Urganch Ranch texnologiya universiteti o‘qituvchisi

Tojiyeva Sarvinoz, Urganch Ranch texnologiya universiteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Dante Aligyeriyning “Ilohiy komediya” asari mazmun va badiiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarning uch qismi — Jahannam, A’rof va Jannat tasvirlari orqali shoirning axloqiy-falsafiy qarashlari ochib beriladi. Shuningdek, Dante asarida ilgari surilgan diniy va falsafiy g‘oyalarning O‘rta asr katolik ta’limoti va Aristotel, Foma Akvinskiy kabi faylasuflar ta’siri bilan bog‘liqligi yoritiladi. “Ilohiy komediya” ning jahon adabiyotiga va san’atga ko‘rsatgan ta’siri ham keng tahlil qilinadi. Ushbu maqola Dante ijodini o‘rganayotgan talabalar, adabiyotshunoslar va falsafa ixlosmandlari uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Kalit so‘zlar: Dante Aligyeri, Ilohiy komediya, jahannam, a’rof, jannat, O‘rta asr adabiyoti, falsafa, diniy e’tiqod, Uyg‘onish davri, axloqiy konsepsiya, jahon adabiyoti.

Kirish: Dante Aligyeriyning “Ilohiy komediya” asari jahon adabiyotining eng yuksak yutuqlaridan biri bo‘lib, u O‘rta asr dunyoqarashi va Uyg‘onish davri tafakkurini o‘zida mujassam etgan. Ushbu epik doston uch qismdan iborat bo‘lib, jahannam (Inferno), a’rof (Purgatorio) va jannat (Paradiso) bo‘ylab sayohatni tasvirlaydi. Dante bu asarni yozish orqali axloqiy, falsafiy va diniy qarashlarini ifodalagan. Ushbu maqolada “Ilohiy komediya” asarining tuzilishi, mazmuni va adabiyotdagi o‘rni tahlil qilinadi.

Asarning yozilish tarixi va mazmuni:

Dante “Ilohiy komediya” asarini 1308–1321-yillarda yozgan. Asar dastlab “Komediya” nomi bilan tanilgan bo‘lsa-da, keyinchalik Uyg‘onish davrining buyuk shoiri Jovanni Bokkachcho unga “Ilohiy” so‘zini qo‘shgan.

Doston uch qismdan iborat:

1. Jahannam (Inferno) – Dante Vergiliy yetakchiligida jahannamning to‘qqiz doirasidan o‘tadi. Har bir doira muayyan gunoh uchun jazolangan ruhlarni o‘z ichiga oladi.
2. A’rof (Purgatorio) – Dante bu yerda poklanayotgan ruhlar bilan uchrashadi va ularning jannatga yo‘l olishlarini tasvirlaydi.
3. Jannat (Paradiso) – Dantening yo‘lboshchisi Beatrisa bo‘lib, u shoirni samoviy olam bo‘ylab sayohatga boshlaydi va Ollohning ilohiy nuriga yetaklaydi.

Asarning falsafiy va diniy jihatlari:

“Ilohiy komediya” xristian dinining asosiy tushunchalarini aks ettirgan bo‘lib, O‘rta asr katolik teologiyasiga asoslanadi. Dante insonning bu dunyodagi hayoti va oxiratdagi jazosi yoki mukofotini falsafiy-nazariy jihatdan tahlil qiladi.

Asarda: Jahannam – gunohlari uchun jazolanganlarning abadiy azob;

A’rof – poklanish jarayoni;

Jannat – oliy baxt va ilohiy nur manbai sifatida talqin qilinadi.

Shuningdek, Dante Aristotel, Avliyo Foma Akvinskiy va Avliyo Avgustin kabi faylasuflarning ta’sirida axloqiy mukammallikka erishish g‘oyasini ilgari suradi.

Asarning adabiyot va madaniyatga ta’siri:

Dantening ushbu asari faqat adabiyotdagina emas, balki san’at, musiqa va falsafaga ham katta ta’sir ko‘rsatgan. Ko‘plab rassomlar (Botticelli, Gustav Doré), yozuvchilar (Jeyms Joys, T. S. Eliot) va kinoijodkorlar (Federiko Fellini, Ingmar Bergman) asardan ilhomlangan.

Shuningdek, asarda Dante tomonidan yaratib berilgan tasviriylik keyingi davr adabiyotida ham davom etgan. Uning uslubi va obrazlari Uygʻonish davri adabiyotiga ham katta taʼsir koʻrsatdi.

Xulosa: “Ilohiy komediya” – bu inson hayotining maʼnaviy sayohatini tasvirlovchi muhim doston boʻlib, u faqat oʻz davrining mahsuli emas, balki har qanday davr va madaniyat uchun dolzarb boʻlib qolmoqda. Dante oʻz asari orqali axloqiy va falsafiy savollarni ilgari surgan, bu esa uni abadiy asarlar qatoriga olib chiqdi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alighieri, Dante. The Divine Comedy. Translated by Allen Mandelbaum, Bantam Classics, 1984.
2. Auerbach, Erich. Mimesis: The Representation of Reality in Western Literature. Princeton University Press, 2003.
3. Hollander, Robert. Dante: A Life. Yale University Press, 2001.
4. Musa, Mark. Adventures in Dante's Inferno. Indiana University Press, 1996.
5. Singleton, Charles. Dante Studies: The Commedia and Its Background. Harvard University Press, 1977.